

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Szkoła Filmowa im. Krzysztofa Kiesłowskiego
Prof. dr hab. Janusz Musiał

Recenzja

dorobku artystycznego, twórczego i dydaktycznego
oraz rozprawy doktorskiej

Pani magister **Kateriny Kouzmitchevy**

w związku z procedurą czynności w przewodzie doktorskim
w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuk pięknych
przeprowadzaną przez Radę Wydziału Grafiki i Sztuki Mediów,
Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we
Wrocławiu

Pani magister Katerina Kouzmitcheva w swojej rozprawie doktorskiej
– *BETONIUM. Współczesna tożsamość w krajach bloku wschodniego w odniesieniu do dziedzictwa
architektury mieszkaniowej*

prezentuje spojrzenie na medium sztuk wizualnych artystki, która ukończyła takie uczelnie jak:

- Instytut Twórczej Fotografii w Opawie, Republika Czeska (od 2023)
- Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu, Wydziału Grafiki i Sztuki Mediów, kierunek: Sztuka mediów (magister sztuki), 2021
- Białoruski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny, 2023
- Akademia Fotografii Dokumentalnej i Artystycznej „Fotografika”, Sankt Petersburg, 2019

Pani magister jest wszechstronnie ukształtowanym praktykiem w obszarze sztuk wizualnych, autorką licznych projektów fotograficznych; jurorem, organizatorem i kuratorem działań artystycznych (wystaw i festiwali), oraz dydaktykiem i pedagogiem (od 2021 roku), członkiem Białoruskiego Stowarzyszenia Fotografów od 2017 roku.

Ma na swoim koncie wiele wystaw indywidualnych i zbiorowych organizowanych w takich miastach jak: m.in. Tokyo, Budapeszt, Tallin, Braga, Warszawa, Kranj, Łódź, Toruń, Hamburg, Nowy Tomyśl, Moskwa, Wrocław, Bielsko Biała, Opole, Rybnik, Sao Paulo, Gdańsk, Mińsk (...)

Prace autorki były nagradzane (m.in. Tokyo – TIFA; Tallin; Kranj; Opole), prezentowane na prestiżowych wystawach oraz drukowane w wielu katalogach i publikacjach artystycznych.

Korespondencja i synteza sztuk

Fotografia jest naszym egzorcyzmem. Społeczeństwo prymitywne miało swe maski, społeczeństwo mieszczańskie – swe lustra. My mamy swe obrazy¹.

Dzieło sztuki może jednoczyć różne rodzaje i odrębne dyscypliny sztuki, media czasowe i przestrzenne, audialne i wizualne (takie jak m.in.: malarstwo, rysunek, rzeźba, teatr, muzyka, taniec, poezja, film). W poszukiwaniu uniwersalnego języka i medium nadrzędna jest idea syntezy, wspólnoty sztuk i stworzenia dzieła totalnego, w którym pomimo różnorodności zastosowanego tworzywa ma miejsce eliminacja granic mediów, poszczególne składniki kompozycji wzajemnie się uzupełniają.

Współcześnie coraz łatwiej urzeczywistniać idee syntezy i korespondencji sztuk za pomocą multimedialnych spektakli realizowanych przy wykorzystaniu urządzeń elektronicznych, cyfrowych, często stosowane są metody hybrydowe (sztuka nowych mediów, instalacje, komiks, poezja wizualna, muzyczny teledysk, multimedialny film operowy, teatr tańca, plenerowe widowiska światła i dźwięku).

Intermedialność to od kilku dekad jedna z podstawowych strategii twórczych w pejzażu sztuki współczesnej. Jest tendencją działalności artystycznej integrującą środowiska różnych mediów. Podejmując próbę zdefiniowania intermedialności należy wskazać na działania posiadające naturę interdyscyplinarną, trudne do jednoznacznej identyfikacji procesy: przekraczania granic, łączenia się z innymi mediami, media mieszane, multimedia, działania interdyscyplinarne.

Digitalizacja kultury prowadzi do szeregu przemian mediów na wielu poziomach. Takie wynalazki jak: komputer, skaner, drukarka, wyświetlacz – tworzą cyfrowy obraz współczesnej kultury; matryca to serce, a procesor to mózg aparatu fotograficznego. Za Andreasem Mülle-Pohle – „*Rodzi się nowy porządek świata, i wszystko wskazuje, że pogrzebie relacje analogowe*”.

*

Jak w powyższym pejzażu mediów, transmedialnych ścieżek i dialogów prezentuje się twórczość (rozprawa oraz dzieło) Pani magister Kateriny Kouzmitchevy – *BETONIUM. Współczesna tożsamość w krajach bloku wschodniego w odniesieniu do dziedzictwa architektury mieszkaniowej?*

¹ J. Baudrillard: w: Stiegler B., *Obrazy fotografii. Album metafor fotograficznych*, Universitas, Kraków, 2009 s. 207.

Praca doktorska – poziom obróbki teoretycznej i artystycznej

Praca teoretyczna

Układ rozprawy doktorskiej jest klarowny. Praca teoretyczna liczy 76 stron i jest zbudowana ze wstępu oraz 4 rozdziałów (*Podstawowe zagadnienia, Inspiracje, Opis pracy doktorskiej BETONIUM, Podsumowanie*).

Autorka wykorzystała do jej napisania wydawnictwa zwarte oraz artykuły i dzieła zlokalizowane na stronach internetowych – w sumie 21 pozycji książkowych oraz 8 źródeł internetowych. Zastosowała 27 przypisów, wykorzystała 59 ilustracji dopełniając w ten sposób narrację tekstową.

Autorka w swojej rozprawie odnosi się do literatury przedmiotu. Cytuje takich kanonicznych autorów w obszarze namysłu nad sztuką wizualną w kontekście architektury i przestrzeni jak:

Kenneth Frampton, Manuel Castells, Michel Foucault, Nikolaus Pevsner oraz artystów: Hilla i Bernd Becher, Arnold Newman, Berenice Abbott, Eugene Atget, Henri Cartier-Bresson (...)

W pierwszym rozdziale (*Podstawowe zagadnienia*) autorka dokonuje opisu i charakterystyki zagadnień dotyczących takich zjawisk jak: miasto jako laboratorium społeczne, architektura modernistyczna jako symbol epoki, jako narzędzie politycznego oddziaływania, jako metafora epoki oraz jako dziedzictwo. Przybliży zjawisko miasta w rozmaitych kontekstach, jako: miejsce władzy i kontroli, sieć połączeń, przestrzeń tworzenia wspólnot, nowe formy praktyk miejskich.

W rozdziale drugim (*Inspiracje*) przywołuje i omawia strategie twórcze dotyczące przestrzeni, architektury, fotografię uliczną, współczesną fotografię dokumentalną.

Przybliży problematykę ciała jako artefaktu społeczno-kulturowego, odwołuje się do przykładów tańca współczesnego, takich autorów jak: Pina Bausch, Damien Jalet, Willi Dorner.

Następnie analizuje własne działania artystyczne, dokonuje podsumowania swojej dotychczasowej twórczości.

W rozdziale trzecim (*Opis pracy doktorskiej BETONIUM*) – *BETONIUM. Współczesna tożsamość w krajach bloku wschodniego w odniesieniu do dziedzictwa architektury mieszkaniowej*

autorka porusza takie zagadnienia jak: architektura i urbanistyka miejska jako przesłanki unifikacji ale i różnic kulturowych, Performance i ciało społeczne, Kulturowo-socjologiczne archiwum, Kolaż jako odbicie tożsamości.

Autorka ukazuje efekt swoich badań, na który składają się: publikacja oraz wystawa *BETONIUM*.

To autorska metoda obrazowania badanych zagadnień, która w nowatorski i autonomiczny sposób odnosi się do subiektywnego artystycznego opisu.

Praca praktyczna

W ramach pracy praktycznej doktorantka zrealizowała dzieło, które przybiera zróżnicowane formy, na które składają się:

- działania konceptualne dotyczące badanych przestrzeni różnych miast i państw Europy środkowo-wschodniej
- notacja fotograficzna dokumentująca przedmiot zainteresowań tj. architekturę w różnych krajach i miastach (Polska, Słowacja, Białoruś, Estonia, Gruzja) oraz portretująca mieszkańców bloków
- działania o charakterze inscenizacji i fotograficznego zapisu badają nowe konteksty medium fotografii i architektury (fotografie wykonane na płótnie są inscenizowane w nowych miejscach, zachodzi swego rodzaju dialog fotografii architektury oraz przestrzennej materii różnych-podobnych miast)
- działania performatywne – spektakl teatru tańca i ruchu, tzw. „ruchome ludzkie rzeźby” w sposób metaforyczny odzwierciedlają ideologiczne podejście do człowieka tworząc kompozycje i układy w kontekście architektury
- zapis wideo – to audiowizualny palimpsest, eksperymentalny film montażowy, w którym przenikają się ujęcia zrealizowane na ulicach różnych miast
- instalacje i obiekty – ma miejsce zintegrowanie na wystawie przedmiotów typu „ready made”, atrybutów naszej codziennej egzystencji (np. kwiatki, rower, wózek, półki, zyrandol, inne przedmioty codziennego otoczenia człowieka).
- publikacja integrująca w zwartej formie materiał wizualny badanej tkanki architektonicznej wraz z migawkową obecnością ludzi i ich egzystencji w kontekście budynków.

Odpowiednia aranżacja wystawy integrującej różne media pozwoliła na specyficzne uporządkowanie oraz zdynamizowanie prezentacji efektu podjętych badań.

Dzieło jest fascynującą grą z przestrzenią, architekturą, obecnością ludzi. Dialogiem mediów, fotografii, projekcji, instalacji, działań performatywnych w przestrzeni miejskiej, zapisu wideo.

Wybrane przez autorkę atomy czasu i przestrzeni stają się rekwizytami do dalszej gry, tworzenia kolejnych warstw, permutacji i wariacji.

Powstaje swoista piramidalna konstrukcja, labirynt mediów, nowomediálny palimpsest luster i okien, mediów natury optyczno-mechaniczno-technicznej notacji oczekujących na obecność widza i jego ciekawość poznawczą.

To już nie jest biała przestrzeń galerii i oprawione i powieszona na ścianach fotografie.

To jest wymyślony przez autora, zmatrycowany system, który pozwala zanurzyć się w doświadczenie obrazów natury fotograficznej na miarę drugiej dekady XXI wieku.

To specyficzna sytuacja poznawcza, uwikłanie i zanurzenia widza-interaktora.

Jest to eklektyczne, postmodernistyczne dzieło natury totalnej, w którym są uwikłane rozmaite strategie i koncepcje natury wieloelementowej – od koncepcji, poprzez fotografie dokumentalne, fotografie natury kreacyjnej i inscenizowanej, działania performatywne, zapis wideo oraz eksperymentalny collage filmowy – do interaktywnej obecności i sprawczości (oddziaływania na efekt końcowy) widza.

W działaniach autorki przenikają się dwie strategie.

Z jednej strony jest to uważna obserwacja i fotograficzny zapis natury dokumentalnej.

Z drugiej strony (zainspirowana swoją intuicją, wyobraźnią oraz strategiami transformacji, modyfikacji, remiksu kulturowych treści) – powstaje fotografia kreacyjna oraz działania natury performatywnej oraz notacje wideo.

Dzięki realizacji praktycznej wkraczamy w uniwersum matrycy, systemu, mechanizmu, konstrukcji instalacji. Przekraczamy granice potocznej notacji i prezentacji fotograficznej.

Instalacja jest montażem mediów, który umożliwia widzowi subiektywny montaż obrazów.

Jest przykładem dzieła totalnego – *Gesamtkunstwerk*.

Prymarna idea, koncept to nagromadzenie wielu artefaktów oraz potencjalnych atrakcji w czasie procesu recepcji dzieła.

Ze swoim podejściem i strategią pani magister Katerina Kouzmitcheva wpisuje się w model myśliciela i twórcy (za koncepcją, której autorem jest Andreas Mülle-Pohle).

Nie tyle opowiada o otaczającym ją świecie za pomocą medium fotografii i innych działań, lecz jest „myślicielem-konstruktorem”, budowniczym systemu i mechanizmu, który umożliwia ponowne przeżywanie i obcowanie w oparciu o subiektywne zasady, pozyskany uprzednio i zgromadzony materiał „ślady, fragmenty i atomy świata”.

W wyniku procesu poszukiwania i badania przestrzeni miast Europy środkowo-wschodniej (Polska, Białoruś, Gruzja, Estonia, Słowacja) powstałych w okresie tzw. realnego socjalizmu autorka proponuje autorski sposób osvajania i poznawania zagadnienia.

Podejmuje próbę:

„zdefiniowania nowo ukształtowanej tożsamości mieszkańców krajów byłego bloku wschodniego w kontekście dziedzictwa architektury mieszkaniowej”.

W konsekwencji przeprowadzonych badań autorka konstatuje:

„niezależnie od przyjętego kierunku rozwoju społeczno-politycznego architektura w postaci blokowisk z okresu komunizmu wraz z toczącym się w jej ramach życiem wygenerowały unikalną, odmienną od zachodnich tożsamość mieszkańców”.

Poprzez swoją praktykę twórczą autorka przyczynia się do stworzenia alternatywnego systemu opartego o zastosowanie różnych strategii i mediów (fotografia, projekcja, instalacja, działania performatywne, zapis wideo).

Autorka omawia zagadnienia związane z procesem koncepcyjnym i finalnym procesem konstruowania i zasad działania instalacji.

Dzieło formalne charakteryzuje się: modularnością, wielowarstwowością, wariacyjnością.

Treść dzieła to obserwacja wybranych fragmentów świata, w których rozgrywa się ludzka egzystencja.

Uwagi do części teoretycznej oraz praktycznej pracy

Nie mam uwag.

Reasumując,

wysoko oceniam pracę doktorską (opis oraz dzieło artystyczne) podejmującą namysł nad zdefiniowaniem tożsamości mieszkańców w kontekście medium architektury (blokowisk z okresu komunizmu) za pomocą sztuk audiowizualnych (fotografii, obiektu, instalacji, projekcji, działań performatywnych oraz sztuki wideo).

Wpisuje się ona w mało popularny w Polsce dyskurs dotyczący stanów granicznych, zjawiska korespondencji sztuk czy działań natury intermedialnej i interdyscyplinarnej.

Z powyższego wynika, że w świecie przepelnionym różnymi mediami, fundującymi nam nadmiar wrażeń, autorka znalazła dla siebie niszę w tej skomplikowanej sytuacji, którą z powodzeniem wypełniła w autorski sposób.

Konkluzja

Stwierdzam, że rozprawa doktorska, której autorką jest Pani magister Katerina Kouzmitcheva – *BETONIUM. Współczesna tożsamość w krajach bloku wschodniego w odniesieniu do dziedzictwa architektury mieszkaniowej* stanowi opis dzieła i prezentuje oryginalne rozwiązanie artystycznego problemu.

Dobór i zastosowanie literatury przedmiotu są właściwe i wystarczające.

Kandydatka wykazuje się dużą wiedzą teoretyczną, warsztatem pojęciowym oraz dużymi kompetencjami praktycznymi, a także ma na swoim koncie szereg rozmaitych działań artystycznych w charakterze autorki lub współautorki.

Rozprawa doktorska oraz dzieło przygotowane przez Panią magister Katerinę Kouzmitchevą charakteryzują się wysoką znajomością przedmiotu zarówno na poziomie teoretycznym, a przede wszystkim praktycznym.

Dorobek twórczy i artystyczny, rozprawa doktorska oraz dzieło spełniają warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (wraz z późniejszymi zmianami).

Niniejszym popieram wniosek o nadanie Pani magister Katerinie Kouzmitchevej stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuk pięknych i konserwacji dzieł sztuki.

.....


Prof. dr hab. Janusz Musiał